

ONDER EMBARGO T/M 26 februari 18.00

JURYRAPPORT BNG LITERATUURPRIJS 2025

De juryleden van de BNG Literatuurprijs hebben zich de afgelopen maanden een slag in de rondte gelezen, want we ontvingen maar liefst 57 inzendingen. Dat is bijna het viervoudige van het jaar daarvoor.

Die enorme toename kwam niet helemaal uit de lucht gevallen.

Tot en met 2024 werd de BNG Literatuurprijs als aanmoediging toegekend aan beloftevolle schrijvers, die onder de veertig waren, en twee of meer fictieboeken op hun naam hadden staan. De afgelopen jaren merkte de jury echter dat veel beginnende schrijvers van fictie de veertig al gepasseerd zijn op het moment dat hun tweede roman verschijnt. Schrijvers debuteren regelmatig op hogere leeftijd, waardoor hun literaire carrière ook later op gang komt.

Daar komt bij dat leeftijdsdiscriminatie gewoonweg niet meer van deze tijd is. Het reglement van de prijs kon dus wel een opfrisbeurt gebruiken. Na kritisch beraad heeft de jury het reglement daarom aangepast. Vanaf kalenderjaar 2025 komen álle schrijvers van literaire fictie met een tweede, derde of vierde publicatie, die nog geen andere grote literaire prijs hebben gewonnen, in aanmerking voor de BNG Literatuurprijs.

Deze verandering kwam voor sommigen onverwacht: ‘Om meer beginnende schrijvers een kans te bieden heeft de BNG Literatuurprijs z’n leeftijdsgrens ineens stilzwijgend opgeheven. Nu dingt zelfs een 80-jarige mee,’ schreef *Trouw*.

De jury hoopt echter dat deze verrassing in blijdschap wordt ontvangen, omdat die meer recht doet aan het volledige spectrum van veelbelovende auteurs die aan het begin van een carrière als schrijver van Nederlandstalige fictie staan.

Dat aanbod is rijk en zeer divers, bleek uit de inzendingen van 2025. Toch signaleerde de jury ook een aantal trends. Waar we bijvoorbeeld niet omheen konden waren de wandelboeken. Of protagonisten zich nu op het Pieterpad begaven of de Santiago de Compostella liepen, er werd van alles overwonnen – van bloedblaren of echtscheidingen tot een moeilijke jeugd. Daarnaast waren familiegeschiedenissen ook in 2025 een dankbare bron van inspiratie.

Menig auteur zocht naar zijn roots, die hem of haar soms van de Hollandse klei – of veengrond naar de andere kant van de oceaan brachten.

Er waren ook schrijvers die dichtbij huis bleven en het duister binnen de contouren van hun eigen zieke lichaam verkenden. Een lichaam kan zomaar transformeren in een horrortheater waar bloed, fecaliën en andere lichaamssappen rijkelijk vloeien. Sommige personages gaan aan lichamelijke sensaties ten onder. Of, om met een van de juryleden te spreken: “Tastend, voelend en ruikend, gaat het schilferige en verzenuwde individu het putje in.”

En wie het putje uit wil, kon zich laven aan een andere opvallende trend, die uit Korea en Japan is overgewaaid: *Healing Fiction*. Deze romans bevatten geen nare gebeurtenissen of spannende plotwendingen. Wel worden trauma’s en verdriet overwonnen.

Hartverwarmende ontmoetingen met mensen en/of dieren bieden zowel protagonist als lezer troost of acceptatie en zouden daarmee een helende uitwerking op de lezer hebben.

Kortom: 2025 bood voor ieder wat wils. Ook voor de juryleden, die dit jaar, ondanks de enorme stapel inzendingen, een keer bijzonder eensgezind waren. Voor ik de shortlist met u doorneem, zal ik hun namen noemen, zodat u straks bij de borrel weet bij wie u uw beklag of lof kunt uiten.

De jury bestond dit jaar uit Esther Op de Beek - universitair docent Moderne Nederlandse Letterkunde aan de Universiteit Leiden, juryvoorzitter Pieter Jeroense - bestuurslid BNG Cultuurfonds, Sebastiaan Kort – criticus - en Dieuwertje Mertens - criticus en schrijver. De organisatie van alle jury-bijeenkomsten was in handen van secretaris Ana Buzón.

En dan nu, waar u hier allen voor gekomen bent: de genomineerden voor de BNG Literatuurprijs 2025.

In alfabetische volgorde:

Maarten Inghels, Hannibal & Gideon

Romanciers hebben het patent op het gebruik van fictie, maar dat wil niet zeggen dat ze de enigen zijn die er gebruik van maken. Dit ondervond de Vlaamse schrijver Maarten Inghels toen hij besloot om in zijn vorige roman *Het mirakel van België* (2021) een rol toe te bedelen aan Piet Van Haut, een bekende Vlaamse oplichter. Als reactie op Inghels' initiatief begon Van Haut zich her en der voor te doen als Inghels, met alle nare gevolgen van dien; zo dineerde hij in dure restaurants en mocht de schrijver voor de rekening opdraaien. Om deze rottige tijd achter zich te laten schreef Inghels *Hannibal & Gideon*, een novelle waarin hij beschrijft hoe hij met een uit een Franse dierentuin geleende olifant over de Alpen trok. In de voetsporen van de vermaarde veldheer Hannibal Barkas, die ooit een vergelijkbare olifantenreis maakte, trekt Inghels door het berglandschap, schrijvers en denkers citerend en zelf vrijelijk filosoferend over thema's als vrije tijd en avontuur, dat hij ergens - wellicht met de kwestie Van Haut nog vers in het geheugen - een "geprivilegieerde vorm van vluchten" noemt. *Hannibal & Gideon* is een wonderlijke, energieke en zeer tot de verveelding sprekende vertelling waarin Inghels er met veel gevoel voor humor in slaagt om iets van het terrein terug te veroveren dat hij enkele jaren terug dreigde kwijt te raken: de fictie.

Coco Schrijber, Het gezoem van bijna alles.

Iets of niets. Het scheelt één letter, maar in Coco Schrijbers roman *Het gezoem van bijna alles* maakt die ene letter een wereld van verschil.

Hoofdpersoon Cato Goudschenker combineert met een ogenschijnlijk gemak haar drukke baan als wetenschapper met de zorg voor haar kinderen. Maar dan gebeurt er iets wat haar hart verscheurt. Haar leven komt tot stilstand. Op een tropisch eiland drinkt ze haar pijn en tijd weg. Ze heeft het opgegeven. Haar hoofd is een bijenkorf vol gezoem.

Het duurt negen jaar voordat Cato weer tot iets komt. En hoe. Even abrupt als ze instortte, staat ze weer op. Ze recht haar rug, neemt het lot in handen en besluit tot het beklimmen van een bergtop in een rotsgebergte in Peru. Maar eerst schrijft ze een brief aan alle andere Goudschenkers die ze kan vinden. Ze vertelt hen over het geschenk dat haar leven is.

Het gezoem van bijna alles is een caleidoscopische roman: Verhalen over gewone Goudschenkens die keuzes moeten maken in hun leven tussen iets en niets, wisselt ze soepel af met reflecties over filosofie, het moederschap en de asielketen. Niets is haar te veel. Schrijver waaiert met veel plezier uit, maar weet de lezer tot het eind vast te houden. *Het gezoem van bijna alles* is bovenal een stilistisch sterke roman. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de brief van Cato, waarin Schrijber schrijft: “Kristalhelder en scherp, messen van glas, woorden die kunnen verwonden en die kunnen schitteren.” In de leegte van het niets waarin wij als mensen verblijven, schreef Coco Schrijber een prachtige, stilistische sterke roman die tot de laatste bladzijde boeit en aan het denken zet. “Waar niets is [...] is ruimte voor alles”.

Niets is echt gebeurd, Joke van Vliet

Niets is echt gebeurd laat ons, samen met de blinde kunstenares Daan den Dolen, tastend het duister betreden. Daan heeft zich teruggetrokken in haar flat en leeft in de overtuiging dat ze elk moment zal worden opgepakt. Met grote precisie schetst Van Vliet haar binnenwereld, waarin Daan zowel door kamers als herinneringen dwaalt. ‘Herinneren is terugkijken door een vergrootglas’, peinst ze, ‘bepaalde momenten uitgelicht en nauwkeurig bestudeerd, terwijl andere delen ongezien blijven.’ Kijken en zien – of juist níet zien – worden sleutelbegrippen. Wat gebeurde er met haar moeder, haar vader? Wat gebeurde er met Het Kind?

Van Vliet bouwt in deze roman voort op de thematiek uit haar verhalenbundel *Wanneer de herten komen* uit 2022, die werd geprezen om haar grillige, bijna surrealistische beeldtaal, op de shortlist van de J.M.A. Biesheuvelprijs stond en in *Trouw* het beste debuut van het jaar werd genoemd.

Niets is echt gebeurd is een intens persoonlijke, psychologisch gelaagde roman over kunstenaarschap en moederschap, zorg en beschadiging, liefde en eenzaamheid. Van Vliet toont feilloos hoe zien en gezien worden relaties vormgeven – tussen ouders en kinderen, geliefden en met jezelf. Ze vormt beelden die bekliven, zinnen die je wil onderstrepen, als: ‘Negen jaren van hun huwelijk vlogen voorbij als een enkele golf die over het strand uitrolt.’

Met haar trefzekere stijl en sterk gevoel voor spanning dwingt Van Vliet de lezer tot aandachtig kijken. Het resultaat is een roman die ontregelt, raakt en nog lang blijft resoneren, in twijfel: was het verkeerd?

Het land van Hrabal, Rik Zaal

Programmamaker, journalist en reisboekenschrijver Rik Zaal - onder meer bekend van het befaamde VPRO programma ‘Zaal over de vloer’ -, schreef een verrassende roman met de titel *Het land van Hrabal*.

Aan het woord is Hendrik Terpstra, een schrijver op leeftijd die worstelt met geheugenverlies, door zijn vrouw ‘manische Alzheimer’ genoemd. Hij probeert zich zijn ontmoeting met de door hem bewonderde Tsjechische schrijver Bohumil Hrabal te herinneren. Misschien kan die hem helpen om de juiste vorm voor zijn nieuwe roman te vinden. Aan de hand van dagboeken, krantenknipsels, oude agenda’s en foto’s baant

Terpstra zich een weg door zijn geheugen – mooi geïllustreerd door de lange, meanderende zinnen, die soms meer dan een pagina beslaan. Waarom steekt de Nederlandse literatuur zo lullig af ten opzichte van de Tsjechische literatuur? Die vraag kan hij beantwoorden aan de hand van zijn theorie over Echte en Onechte landen. In ondemocratische, oftewel Échte landen wordt literatuur geproduceerd die urgent is, omdat er iets op het spel staat, terwijl literatuur in democratische landen, oftewel Onechte landen, puur een luxeproduct is. Misschien is Terpstra simpelweg niet in staat om zich aan zijn polderachtergrond te onttrekken en kan hij beter proberen om uit te blinken in die door hem zo verguisde ‘zakelijk-uitleggerige’ traditie, oppert zijn Praagse vriend Josef. En om het van een literair sausje te voorzien hoeft hij slechts twee a drie metaforen per bladzijde en af en toe een aforisme toe te voegen. *Het land van Hrabal* is kortom een echte schrijversroman. Of Terpstra de gedroomde vorm uiteindelijk heeft gevonden? Dat weten we niet, maar zijn zoektocht heeft wel een buitengewoon geestig, scherpzinnig en origineel verhaal opgeleverd.

U hoort het, wel hebben erg genoten van deze vier geweldige romans. We raden u aan ze allemaal te lezen. Toch kan er maar een de winnaar zijn van de BNG Literatuurprijs 2025.

Onze winnaar schreef een stilistisch begaafde, psychologisch gelaagde en trefzekere roman waarin de spanning flink wordt opgedreven. Alle zintuigen staan op scherp in deze surrealistische vertelling. De auteur heeft het zichzelf niet bepaald makkelijk gemaakt door één van de zintuigen uit te schakelen, maar heeft de jury zeer weten te verontrusten en te ontroeren met haar bijzondere en eigenzinnige verhaal.

ROFFEL

De winnaar van de BNG Literatuurprijs 2025 is *Niets is echt gebeurd* van Joke van Vliet.